

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Роман ПЕТРИШИН

« 9 » грудня 2022 р.

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
з педагогіки та психології
для вступників із фаховою спеціальністю «Початкова освіта»
на освітній рівень «бакалавр»
(скорочена форма навчання)
галузь знань – «Освіта/Педагогіка»
спеціальність 013 «Початкова освіта»**

Схвалено вченою радою факультету
педагогіки, психології та соціальної роботи

Протокол № 5 від «24» грудня 2021 р.

Голова ради

Тетяна ФЕДІРЧИК

Чернівці – 2022

Програма
фахових вступних випробувань
для абітурієнтів на освітній рівень
«БАКАЛАВР»
спеціальності «Початкова освіта»
(на базі освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»
із фахової спеціальності «Початкова освіта»)

Педагогіка

Загальні основи педагогіки та історія її розвитку. Педагогіка як наука та навчальний предмет. Предмет, завдання та категорії педагогіки. Джерела, структура та галузі педагогіки. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Сутність та основні види наукових досліджень. Методи науково-педагогічних досліджень. Поняття про розвиток та формування особистості. Основні фактори, що впливають на особистості: роль спадковості в розвитку людини; вплив середовища та його основні види; значення виховання у формуванні особистості людини. Процес зародження та формування ідеї про всебічний розвиток особистості. Мета виховання в сучасній педагогіці.

Вікова періодизація розвитку школяра. Особливості вікових етапів. Історичні передумови розуміння педагогічного процесу як цілісного явища. Сутність, мета та рушійні сили педагогічного процесу. Педагогічний процес як система цілей, змісту, завдань, діяльності й результату. Етапи цілісного педагогічного процесу. Система освіти, її структура. Принципи побудови освіти України. Основні нормативні документи, що відображають національну систему освіти. Повна загальна середня освіта як основна ланка всебічного розвитку особистості. Основні типи закладів освіти для розвитку дітей та молоді в системі освіти.

Теорія виховання. Сутність, специфіка, структурні елементи процесу виховання. Виховання як спеціально організований і свідомо здійснюваний педагогічний процес. Загальні закономірності і принципи виховання, їх сутність та можливості реалізації на практиці.

Методи виховання та їх класифікація. Взаємозв'язок методів і засобів виховання.

Форми організації виховання, їх основні види (масові, групові, індивідуальні). Позакласна та позашкільна виховна робота. Взаємозв'язок позакласної та позашкільної роботи.

Основні напрями виховання. Сутність, мета, зміст, методи та форми: розумового, морального, фізичного, естетичного, трудового, економічного, екологічного, правового, превентивного, громадянського, національно-патріотичного, сімейного виховання школярів. Використання методів народної педагогіки в моральному вихованні. Виховання на цінностях як один з ключових компонентів формування Нової Української школи.

Особливості роботи вчителя з батьками. Основні шляхи підвищення педагогічних знань батьків. Види й форми роботи з батьками у взаємодії школи і сім'ї щодо виховання підростаючого покоління. А.С.Макаренко про

батьківський авторитет. В.О.Сухомлинський – поради батькам. Налагодження конструктивної партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Дитячі громадські об'єднання, організації та рухи у виховному процесі дітей і молоді.

Процес виховання особистості в колективі. Поняття “колектив”, його сутність, ознаки, функції як форми виховання. Процес формування та розвитку колективу за А.С.Макаренком (стадії колективу, перспективні лінії колективу). Шляхи згуртування колективу та роль педагога в цьому процесі. Вплив учнівського колективу на формування особистості школяра.

Сутність, мета та завдання особистісно-орієнтованого виховання як нової парадигми освіти.

Роль вчителя у виховній системі школи. Завдання, функції класного керівника, класовода.

Дидактика. Дидактика як теорія освіти і навчання. Історія розвитку дидактики, її предмет і завдання на сучасному етапі. Внесок видатних вчених у розвиток дидактики. Зв'язок дидактики з іншими науками.

Зміст освіти як основа базової культури особистості. Напрями реформування змісту освіти. Принципи та критерії відбору змісту освіти. Поняття про зміст загальної середньої (початкової) освіти. Наукові вимоги до його формування. Основні нормативні документи, що відображають зміст початкової освіти (державний стандарт, типові освітні програми, навчальний план, програми, підручники).

Процес навчання як система та двосторонній процес, його структурні компоненти. Психолого-педагогічні основи процесу засвоєння знань учнями, його основні функції (освітня, розвивальна, виховна) та їх реалізація.

Закономірності та принципи навчального процесу. Сутність та реалізація принципів навчання на уроках початкової школи.

Види та стилі навчання в історичні епохи (догматичне, пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, розвивальне). Сутність, принципи та ознаки особистісно-орієнтованого навчання.

Методи та прийоми навчання. Класифікація методів навчання та характеристика їх груп: методи організації та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності учнів; методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів; методи контролю і самоконтролю навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Засоби навчання, їх основні групи. Процес інформатизації загальної середньої освіти та використання комп'ютерної техніки у навчанні.

Форми організації навчання. Історія розвитку основних організаційних форм навчання та їх характеристика. Класно-урочна система організації навчального процесу за Я.А.Коменським. Урок як основна форма організації навчання. Основні ознаки уроку за Я.А.Коменським, вимоги до нього (організаційні, дидактичні, психологічні, виховні, санітарно-гігієнічні). Класифікація уроків за основною дидактичною метою (за В.О.Онищуком). Особливості уроків різних типів, їх спільні та відмінні ознаки, основні шляхи

удосконалення уроків на сучасному етапі. Основні структурні етапи і елементи уроку, вимоги до складання плану-конспекту уроку. Інтегровані уроки в початковій школі. Види та особливості нестандартних уроків. Вимоги до їх організації.

Особливості організації навчальної діяльності учнів на уроці (фронтальна, індивідуальна, групова). Самостійна робота учнів та її види.

Допоміжні форми організації навчання учнів (семінарські заняття, практичні заняття, практикуми, факультативні заняття, предметні гуртки тощо).

Сутність контролю навчально-пізнавальної діяльності учнів, основні функції перевірки та оцінки досягнень знань школярів. Основні види, форми та методи контролю. 12-бальна система оцінювання навчальних досягнень учнів у сучасній школі, формувальне оцінювання.

Педагогічні технології організації навчального процесу в сучасній школі (диференціація, індивідуалізація, інтеграція): сутність, мета та особливості. Розвивальне навчання в сучасній початковій школі.

Робота з обдарованими дітьми та школярами з низьким рівнем успішності.

Управління в системі освіти.

Управління як наука та вид діяльності.

Поняття «управління», «менеджмент», «керівництво»: сутність та особливості.

Історія розвитку управління як науки. Засновники теорії управління.

Сучасні підходи до управління (системний, процесний, ситуаційний).

Педагогічний менеджмент: сутність та особливості.

Школознавство як педагогічна наука.

Нормативні документи, що регламентують діяльність закладу загальної середньої освіти.

Органи управління освітою України.

Колегіальні органи управління закладом загальної середньої освіти (загальні збори-конференція, рада школи, педагогічна рада, нарада при директоріві).

Суб'єкти та об'єкти управління школою.

Адміністрація закладу загальної середньої освіти: склад та посадові обов'язки.

Система взаємодії між суб'єктами та об'єктами управління у процесі керівництва школою.

Основні функції управління (аналіз, планування, організація, контроль, регулювання): їх сутність та мета.

Методи управління в закладі загальної середньої освіти.

Планування роботи школи: сутність та види планування роботи школи.

Методична робота в школі: сутність, напрями, мета, форми і методи.

Виявлення, вивчення й узагальнення передового педагогічного досвіду.

Внутрішкільний контроль: сутність, види, форми, методи та особливості їх проведення.

Розвиток професіоналізму вчителя на етапі його педагогічної діяльності: форми, методи.

Основна література до курсу:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: Підручник. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.
2. Бондар В. Дидактика. – К.: Либідь, 2005. – 264с.
3. Бондар Володимир. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі. – Київ.: ФАДА, ЛТД, 2000. – 191с. – Бібліогр.: с.190-191.
4. Василенко В А. Теорія і практика розробки управлінських рішень: Навч. посіб. - К.: ЦУЛ, 2002. - 420 с.
5. Веретенко Т. Г. Загальна педагогіка. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 128 с.
6. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 566 с.
7. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник. – К., 2008.– 432 с.
8. Даниленко Л . Іноваційний освітній менеджмент. Навчальний посібник. – К.: Главник. 2006. – 144 с.
9. Демчук В.С. Основи освітнього менеджменту. – К.: Ленвіт, 2007. – 263 с.
10. Державний стандарт початкової загальної освіти. – К., 2018.
11. Дубасенюк О. А. Практикум з педагогіки. – К., 2007. – 464 с.
12. Зайченко І.В. Педагогіка: підручник / І. В. Зайченко. – 3-тє видання, перероблене та доповнене – К.: Видавництво Ліра – К, 2016. – 608 с.
13. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf> (дата звернення 13.05.2018).
14. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 URL.: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
15. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: Підручник. - К.: Знання-Прес, 2008.– 447 с.
16. Лемківський М.В., Микитюк О.М. Історія педагогіки. – Харків: „ОВС”, 2002.– 240с.
17. Мазоха Д. С., Опанасенко Н. І. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 232 с.
18. Максимюк С.П. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.:Кондор, 2005.– 667 с.
19. Малафіїк І.В. Дидактика: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. – 398с.
20. Марків В. М. Теорія виховання: навчально-методичний посібник / Володимир Миколайович Марків. – Кривий Ріг: КПІ, 2015. – 241 с.
21. Мармаза О.І. Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника. – Х.: Видав. група «Основа», 2007. – 448 с. – (Серія «Адміністратору школи»)
22. Матвієнко О.В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія. – К.: ВД «Стилос», 2006. – 543 с.
23. Мойсеюк, Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. – К. : 2009. – 656 с.

- 24.Омелянєнко В.Л., Кузьмінський А.І. Теорія і методика виховання: Навч.посіб. – К.: Знання, 2008. – 415 с. (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
- 25.Павлютенков Є.М., Крижко В.В. Організація методичної роботи. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 80 с.
- 26.Пащенко М.І., Красноштан І.В. Педагогіка. Навчальний посібник. 2019. 228с.
- 27.Педагогіка / За ред. М. Ярмаченка, – К., 2006. – 356 с.
- 28.Рацул, А. Б. Педагогіка: інформаційний виклад: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / А. Б. Рацул, Т. Я. Довга. – Київ: Слово, 2016. – 344 с.
- 29.Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів і методистів початкового навчання/О.Я.Савченко. – 2-ге вид., доповн., переробл. – К.: Богданова А.В., 2009. – 226 с.
- 30.Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів пед. Ф-тів. – К.: Абрис, 2009. – 416с.
- 31.Типові освітні програми для 1–2 класів НУШ // <https://bogdanivca.e-schools.info/pages/tipov-navchaln-programi-na-2018-2019-nr>
- 32.Федірчик Т., Нікула Н. Управління в системі загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник. Чернівці: Книги ХХІ, 2019. 240 с.
- 33.Фізеші, О. Й. Педагогіка: навч. посіб. для студ. пед. спец. / Мукачівський державний університет. – К. : Кондор, 2014. – 340 с.
- 34.Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник. 3-є вид, випр. і доп. – К.: «Академія», 2009. – 560 с.
- 35.Щербань П.М. Прикладна педагогіка: Навчально-методичний посібник. – К.: Вища школа, 2002. – 215 с.: іл..
- 36.Ягупов В.В. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.
- 37.Ярошук Л. Теорія та методика виховання: навч.посіб. Бердянск, 2019. 400с.

ПСИХОЛОГІЯ

Загальні основи психології.

Предмет психології, її завдання на сучасному етапі. Галузі психології.

Методи психологічного дослідження: спостереження, бесіда, анкета, експеримент, вимоги до їх організації і проведення.

Психологічна служба. Значення психологічних знань для педагогічної діяльності.

Поняття про психіку. Психічні явища: процеси, стани, властивості. Мозок і психіка. Виникнення та розвиток психіки в процесі еволюції. Свідомість як найвища форма психіки людини.

Поняття про діяльність. Роль діяльності в розвитку психіки. Оволодіння діяльністю. Поняття про знання, вміння, навички та звички, їх формування та взаємодія. Види діяльності (гра, навчання, праця), їх взаємозв'язок та вплив на психічний розвиток дитини. Творча діяльність.

Пізнавальні психічні процеси

Поняття про відчуття та їх значення у діяльності людини. Аналізатори як органи відчуттів. Види та властивості відчуттів. Відчуття і пізнавальна діяльність. Відчуття і професія. Розвиток відчуттів у дітей.

Поняття про сприймання. Взаємодія аналізаторів у процесі спостереження. Роль спостереження у навчальній діяльності дитини.

Поняття про увагу. Роль уваги у діяльності дітей та в професійній діяльності дорослих. Види уваги та їх психологічна характеристика. Властивості уваги. Організація уваги вчителем на уроці.

Визначення та роль пам'яті у житті людини, в навчанні дитини. Процеси пам'яті та їх взаємозв'язок. Види пам'яті, їх характеристика. Розвиток пам'яті у дітей молодшого шкільного віку. Умови продуктивного запам'ятовування навчального матеріалу учнями. Індивідуальні особливості пам'яті. Організація різних видів пам'яті на уроках у початковій школі.

Поняття про мислення. Зв'язок мислення з іншими пізнавальними процесами. Мислення і мовлення. Види мислення, їх характеристика та взаємозв'язок. Операції мислення. Особливості розвитку мислення молодшого школяра.

Поняття про уяву та її значення в діяльності людини. Уява і навчання. Уява і діяльність. Прийоми створення образів уяви. Види уяви. Розвиток творчої уяви у дітей молодшого шкільного віку.

Поняття про особистість, індивід, індивідуальність. Психологічна структура особистості. Біологічне і соціальне в структурі особистості. Основні властивості особистості. Характеристика особливостей особистості (активність, єдність психіки, стійкість, динамічність, соціальна роль, життєва позиція). Характеристика спрямованості особистості. Формування і розвиток особистості. Рушійні сили психічного розвитку. Поняття про потреби. Види потреб. Джерела індивідуальності, індивідуальні відмінності свідомості. Взаємозв'язок потреб та інтересів з мотивами поведінки особистості.

Поняття про емоції. Основні види емоційних проявів.

Почуття та їх види. Формування та розвиток вищих почуттів у молодшого школяра.

Поняття про волю. Розвиток та виховання вольових рис характеру дитини в сім'ї та школі.

Здібності та задатки. Умови формування та розвитку здібностей у дітей. Здібності і діяльність особистості. Види та рівні розвитку здібностей. Педагогічні здібності вчителя, їх розвиток і формування.

Темперамент: сутність та види. Характер, самовиховання характеру.

Спілкування як обмін інформацією. Засоби і функції спілкування. Вербальна та невербальна комунікація. Спілкування як міжособистісна взаємодія людей. Поняття "психологічний бар'єр" у спілкуванні. Причини виникнення "психологічних бар'єрів" в роботі вчителя. "Соціальний контроль" і "соціальні норми", "соціальна роль" та "соціальне очікування".

Мова та її механізми. Види мовлення, їх психологічна характеристика та роль у навчально-виховному процесі. Педагогічний такт і педагогічна культура вчителя.

Поняття про групи і колективи. класифікація груп, їх роль у житті дітей різного шкільного віку. Структура міжособистісних відносин в групі. Лідерство як психологічний феномен, типи лідерів.

Закономірності психічного розвитку дитини та характеристики вікових періодів. Поняття про психічний розвиток та його характеристика. фактори, що впливають на розвиток особистості: поняття про вік, вікові та індивідуальні особливості особистості. Критерії вікової періодизації.

Загальна характеристика психічного розвитку немовлят та малюків. Розвиток дитини раннього дитячого віку. Психологічна характеристика дошкільника. Гра як провідна діяльність в дошкільному віці. Особливості психічного розвитку дошкільників. Готовність дошкільника до навчання в школі. Психологія молодшого школяра. Зміна соціальної ситуації в зв'язку з переходом до школи. Розвиток пізнавальних процесів в дітей 6-річного віку. Психологічні новоутворення молодшого школяра. Особливості організації навчального процесу з дітьми 6-річного віку.

Психологічні особливості підліткового віку. Анатомо-фізіологічна перебудова організму та соціальна ситуація розвитку підлітка. Взаємини підлітка з дорослими та ровесниками. Формування особистості підлітка.

Загальна характеристика юнацького віку. Формування особистості в період ранньої юності. Взаємини з дорослими та однолітками в ранній юності.

Провідна діяльність та її роль у розвитку дитини.

Основна література до курсу:

1. Загальна психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / авт. кол.: О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук. – 3-тє вид. Київ : Каравела, 2014. – 464 с.
2. Готуємось до школи. Заняття психолога з дітьми / авт. кол.: Л. В. Стреж, Л. М. Гумовська, Л. Б. Смеречинська К. : Шкільний світ, 2015. – 108 с.
3. Дитина у сучасному соціопросторі : навчальний посібник / за ред. Т.О. Піроженко ; Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України К. ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 272 с.
4. Журнал практичного психолога / упоряд. А. Г. Козлова Київ : Шкільний світ, 2019. – 104 с. – (Серія: "Бібліотека "Шкільного світу")
5. Психологія загальна та вікова: в 2-х ч. Ч. 1. Психологія загальна : навчальний посібник / Л. І. Коломієць Вінниця, 2015. – 160 с. – Бібліогр.: с. 157-158.
6. Стратегії та технології активізації самоідентифікування молоді : методичний посібник / І. В. Остапенко ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. – 92 с.

7. Загальна психологія: теорія та методичний інструментарій : навчально-методичний посібник для студентів ступеня вищої освіти бакалавропедагогічних спеціальностей / В.С. Штифурак, В. М. Педоренко, Ж. В. Сидоренко– Вінниця, 2018. – 250 с.
8. Емоційний інтелект / упоряд. А. Козлова Київ : Шкільний світ, 2018. – 128 с. – (Б-ка "Шкільного світу").
9. Психологічна допомога дітям з аутизмом та їхнім батькам: навчально-методичний посібник / Т. В. Скрипник Київ : Шкільний світ, 2016. – 160 с. – (Бібліотека "Шкільного світу").

**Критерії оцінювання відповідей на фаховому вступному випробуванні
з педагогіки та психології для абітурієнтів, які вступають на освітній рівень
«Бакалавр» спеціальності «Початкова освіта»
(на базі освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»
із фахової спеціальності «Початкова освіта»)**

Екзаменаційний білет фахового вступного випробування складається з трьох запитань і оцінюється наступним чином:

1	2	3
Питання з педагогіки	Питання з психології	Педагогічна задача
40 балів	40 балів	20 балів

Усім абітурієнтам, за рішенням приймальної комісії, присвоюється коефіцієнт 100, що в сумі з балами за усну відповідь на питання екзаменаційного білету складає 200 балів.

Мінімальна кількість балів на вступному випробуванні – 100.

Знання абітурієнтів оцінюються за такими критеріями:

174-200 балів (високий рівень) виставляється за повну, ґрунтовну, аргументовану відповідь, глибокі знання змісту предмета: уміння розкрити і науково обґрунтувати теоретичні положення, уміння аналізувати, порівнювати, виділяти головне; висловлювати власні судження і особисте ставлення до проблеми, відповідь відзначається системністю, послідовністю, логічністю викладу думок і творчим вирішенням педагогічних ситуацій, якісно сформовані практичні навички, програмовий матеріал пов'язує із профілем вищого навчального закладу.

149-173 бали (достатній рівень) виставляється за повну, аргументовану відповідь, абітурієнт досконало володіє практичними навичками; аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування про ті чи інші психолого-педагогічні феномени, але допускає незначні неточності у розкритті змісту і логіці викладу навчального матеріалу.

124-148 балів (середній рівень) виставляється за повну, аргументовану відповідь на окремі питання, а решта – відповіді поверхневі; абітурієнт плутає поняття, невпевнено виконує практичні завдання, допускає неточності у теоретичних знаннях; відсутня здатність аналізувати; не вміє встановлювати взаємозв'язок теорії та практики.

100-123 бали (низький рівень) виставляється за неповну, не аргументовану відповідь на одне питання, а решта – відповіді відсутні, абітурієнт не володіє теоретичними знаннями, не знає наукових фактів, визначень; відсутня здатність аналізувати; не вміє оцінювати психолого-педагогічні факти та явища, встановлювати взаємозв'язок теорії та практики.